

รายวิชา ประวัติศาสตร์

รหัสวิชา ส๒๒๑๐๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

เรื่อง การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑

ครูผู้สอน ครูชีวาภร จวบรัมย์

ครูวิจิต ล้อยศ

The background of the image shows a large, ancient stone temple complex, likely Wat Phnom in Cambodia, with several tall, tiered stupas. The scene is captured at sunset, with a sky transitioning from blue to orange and red. A large, leafy tree is visible on the left side of the frame. A dark blue oval with a yellow border is overlaid on the left side of the image, containing white Thai text.

เรื่อง การเสียดวงศรียุทธยา
ครั้งที่ ๑

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความรู้

อธิบายเหตุการณ์สำคัญ
ของการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ ได้

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านทักษะและกระบวนการ

วิเคราะห์สาเหตุและปัจจัย
ของการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ ได้

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านคุณลักษณะ

เห็นคุณค่าและกระตือรือร้น
ต่อการปฏิบัติกิจกรรมอภิปรายร่วมกัน

ความเสื่อมของอาณาจักรอยุธยา สู่การสถาปนากรุงธนบุรี

คำให้การชาวกรุงเก่า พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์

“ศักราช ๙๒๕ กุนศก พระเจ้าหงสาวดีพันตร (นิพัตร) ยกพลลงมาในเดือน ๑๒ นั้น ครั้นถึงวันอาทิตย์ แรม ๕ ค่ำ เดือนยี่ พระเจ้าหงสาวดีเมืองพิษณุโลก ครั้งนั้นเมืองพิษณุโลกชาวแพง ๓ สัตต่อบาท อนึ่ง คนทั้งปวงเกิดทรพิษตายมาก ... แล้วพระเจ้าหงสาวดีจึงได้เมืองฝ่ายเหนือทั้งปวง แล้วจึงยกพลลงมายัง กรุงพระนครศรี อยู่ธยา ครั้งนั้นฝ่ายกรุงพระมหานครศรีอยู่ธยา ออกเป็นพระราชไมตรี แลสมเด็จพระมหากระษัตริย์เจ้าทั้งสองฝ่ายเสด็จมาทำสัตยาธิษฐานหลั่งน้ำสีโนทก ตำบลวัดพระเมรุ...แล้วจึง พระเจ้าหงสาวดีขอเอาสมเด็จพระเจ้าลูกเธอพระรามศวรเจ้า แลช้างเผือก ๔ ช้าง ไปเมืองหงสาวดี”

ที่มาของข้อมูล

วัชรญาณ. (๒๕๖๕). พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์.

สืบค้นเมื่อ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๕ จาก <https://vajirayana.org/>

ใบความรู้
การเลี้ยกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑

การเลี้ยกรุงศรีอยุธยาครั้งที่หนึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งระหว่างอาณาจักรตองอูและอาณาจักรอยุธยา อันเป็นผลมาจากความต้องการของพระเจ้าบุเรงนองซึ่งต้องการได้กรุงศรีอยุธยาเป็นประเทศราช และอาจถือได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงครามช้างเผือก ใน พ.ศ. ๒๑๐๖ ที่ทรงตีกรุงศรีอยุธยาไม่สำเร็จ ความขัดแย้งภายในกรุงศรีอยุธยาระหว่างสมเด็จพระมหาจักรพรรดิกับเจ้าเมืองพิษณุโลก สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช ซึ่งมีพระทัยฝักใฝ่พม่า ได้นำไปสู่ความพิวาทของกรุงศรีอยุธยาในที่สุดจนกระทั่ง สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงประกาศอิสรภาพให้กับอาณาจักรอยุธยาในอีก ๑๕ ปีต่อมา

ลำดับเหตุการณ์เลี้ยกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑

พระเจ้าบุเรงนองทรงนำทัพเข้ารุกรานกรุงศรีอยุธยาในเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๑๑๑ ยกเข้ามาทางด่านแม่ละเมา เมืองตาก รวมทั้งหมด ๗ ทัพ ประกอบด้วย พระมหาอุปราชา เจ้าเมืองแปร เจ้าเมืองตองอู เจ้าเมืองอังวะ เจ้าเมืองเชียงใหม่ และเชียงตุง เข้ามาทางเมืองกำแพงเพชร โดยได้เกณฑ์หัวเมืองทางเหนือรวมทั้งเมืองพิษณุโลกมาร่วมสงครามด้วย รวมจำนวนได้กว่า ๕๐๐,๐๐๐ นายยกทัพลงมาถึงพระนครในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน โดยให้พระมหาธรรมราชาเป็นกองหลังดูแลคลังเสบียง ทัพพระเจ้าบุเรงนองก็ตั้งค่ายล้อมพระนครอยู่ไม่ห่าง การตั้งรับภายในพระนครส่งผลให้มีการระดมยิงปืนใหญ่ของข้าศึกทำลายอาคารบ้านเรือนอยู่ตลอด ทำให้ได้รับความเสียหายอย่างมาก ฝ่ายกรุงศรีอยุธยาเมื่อทราบว่าหัวเมืองทางเหนือเป็นของพม่าแล้ว จึงเตรียมรบอยู่ที่พระนคร นำป็นนารายณ์สังหารยิงไปยังกองทัพพระเจ้าหงสาวดีที่ตั้งอยู่บริเวณทุ่งลุมพลี ถูกทหาร ช้าง ม้าล้มตายจำนวนมาก พม่าจึงถอยทัพมาตั้งที่บ้านพรหมณีให้พ้นทางปืน แล้วพระเจ้าหงสาวดีจึงเรียกประชุมการศึก พระมหาอุปราชาเห็นสมควรให้ยกทัพเข้าตีไทยทุกด้านเพราะมีกำลังมากกว่า แต่พระเจ้าหงสาวดีไม่เห็นด้วยเพราะกรุงศรีอยุธยามีทำเลดีมีน้ำล้อมรอบ จึงสั่งให้ตีเฉพาะด้านตะวันออกเพราะคูเมืองแคบที่สุด พม่าพยายามจะทำสะพานข้ามคูเมืองโดยนำดินมาถมเป็นสะพาน พระมหาเทพนายกองรักษาด่านอย่างเต็มสามารถ โดยให้ทหารไทยใช้ปืนยิงทหารพม่าที่ชนดินถมเป็นสะพานเข้ามา ทำให้พม่าล้มตายจำนวนมากจึงถอยข้ามคูกลับไป

กิจกรรมกลุ่ม ศึกษาเรื่อง การเลี้ยกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ จากหนังสือเรียนและใบความรู้ เรื่อง การเลี้ยกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑

**ใบความรู้
การเสียดวงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑**

พระเจ้าบุเรงนองทรงพยายามโจมตีอยู่นานจนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๑๑๒ ก็ยังไม่ได้กรุงศรีอยุธยา อีกทั้งยังสูญเสียกำลังพลเป็นจำนวนมาก พระองค์ทรงพยายามเปลี่ยนที่ตั้งค่ายอยู่หลายระยะ โดยในภายหลังทรงย้ายค่ายเข้าไปใกล้กำแพงเมืองจนทำให้สูญเสียพลอย่างมาก ระหว่างการสงครามสมเด็จพระมหาจักรพรรดิประชวรและสวรรคตในเวลาต่อมา สมเด็จพระมหินทราธิราชขึ้นครองราชและทรงบัญชาการรบแทน พระเจ้าบุเรงนองจึงถามพระมหากษัตริย์ราชว่า จะทำอะไรให้ชนะศึกโดยเร็ว พระมหากษัตริย์ราชทรงแนะนำพระยารามเป็นแม่ทัพสำคัญหากได้ตัวมารักยัดพระนครจักสำเร็จ จึงมีสาสน์มาถึงพระอัครชายาว่า "...การศึกษาเกิดจากพระยารามที่ยุงให้พี่น้องต้องทะเลาะกัน ถ้าส่งตัวพระยารามมา ให้พระเจ้าหงสาวดีจะยอมเป็นไมตรี..." สมเด็จพระมหินทราธิราชทรงอ่านสาสน์แล้ว ปรึกษากับข้าราชการต่าง ๆ จึงเห็นสมควรสงบศึกเพราะผู้คนล้มตายนานแล้ว สมเด็จพระมหินทราธิราชมีรับสั่งให้ส่งพระสังฆราชออกไปเจรจาและส่งตัวพระยารามให้พระเจ้าบุเรงนองเพื่อเป็นไมตรี แต่พระเจ้าบุเรงนองระบัดสัตย์ไม่ยอมเป็นไมตรี ทำให้สมเด็จพระมหินทราธิราชทรงพิโรธโกรธแค้นในการกลับกลอกของพระเจ้าบุเรงนองอย่างมาก มีรับสั่งให้ขุนศึกทหารทั้งปวงรักษาพระนครอย่างเข้มแข็ง พระเจ้าบุเรงนองเห็นว่ายังไม่สามารถตีกรุงศรีอยุธยาไม่ได้ จึงส่งพระมหากษัตริย์ราชมาเกลี้ยกล่อมให้ยอมแพ้ แต่ถูกทหารไทยเอาปืนไล่ยิงจนต้องหนีกลับไป

พระเจ้าหงสาวดีจึงคิดอุบายจะใช้พระยาจักรีที่จับตัวได้เป็นประกันเมื่อครั้งสงครามข้างเมืองเป็นไส้ศึก จึงให้พระมหากษัตริย์ราชทรงเกลี้ยกล่อมพระยาจักรีให้เป็นไส้ศึกในกรุงศรีอยุธยา แล้วเกลี้ยปล่อยตัวออกมา รุ่งเช้าพม่าทำที่เป็นตามหาแต่ไม่พบเลยจับตัวผู้คุมมาตัดหัวเสียไปไว้ริมแม่น้ำเพื่อให้ไทยหลงกล

สมเด็จพระมหินทราธิราชทรงติพระทัยที่พระยาจักรีหนีมาได้จึงทรงแต่งตั้งให้เป็นผู้บังคับบัญชาการรบแทนที่พระยาราม ครั้นพระยาจักรีได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรักษาพระนครแล้วจึงดำเนินการสลับเปลี่ยนหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ จนกระทั่งการป้องกันพระนครอ่อนแอลง พระยาจักรีได้ใส่ร้ายให้พระศรีสวราชว่าเป็นกบฏจึงถูกสำเร็จโทษ เมื่อเห็นว่าได้เวลาอันควรพระยาจักรีจึงให้สัญญาแก่พม่าเข้าตีกรุงศรีอยุธยาทุกด้าน และทำให้กองทัพพม่าเข้าสู่พระนครสำเร็จโดยใช้เวลาเพียง ๑ เดือน ในวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๑๑๒ พระยาจักรีจึงให้สัญญาแก่พม่าเข้าตีกรุงศรีอยุธยาและเปิดประตูเมือง ทำให้ทัพพม่าเข้ายึดพระนครสำเร็จ กรุงศรีอยุธยาจึงตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรตองอู

**ใบความรู้
การเสียดวงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑**

เหตุการณ์หลังการเสียดวงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑

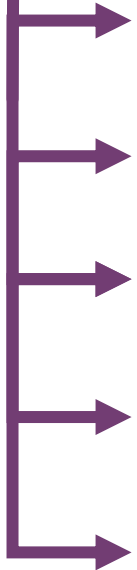
พระเจ้าบุเรงนองประทับอยู่ที่กรุงศรีอยุธยาจนกระทั่ง วันศุกร์ขึ้นหอก้า เดือนสิบสอง ปีมะเส็ง พ.ศ. ๒๑๑๒ ได้อภิเษกให้สมเด็จพระมหากษัตริย์ราชราชาธิราช ขึ้นเป็นกษัตริย์ครองกรุงศรีอยุธยา ในฐานะประเทศราช ทรงพระนามว่า สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๑ บางแห่งเรียก พระสุธรรมราชา สมเด็จพระมหินทราธิราช พระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางน้อยใหญ่ ได้ถูกนำไปกรุงหงสาวดีด้วยแต่สมเด็จพระมหินทราธิราชประชวรและสวรรคตระหว่างทางไปกรุงหงสาวดี พม่าเข้ายึดทรัพย์สินและกวาดต้อนผู้คนกลับไปพม่าเป็นจำนวนมาก โดยเหลือให้รักษาเมืองเพียง ๑,๐๐๐ คน คนที่เหลือก็หนีไปหลบอาศัยอยู่ที่อื่น บ้านเรือนและสิ่งปลูกสร้างทั้งหลายได้รับความเสียหายเป็นอันมากอาณาจักรอยุธยาจึงตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรตองอูเป็นเวลา ๑๕ ปี

ที่มาของข้อมูล

กรมศิลปากร. (๒๕๖๑). *เรื่องกรุงเก่า*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร . สืบค้นเมื่อ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๕, จาก <https://www.finearts.go.th/storage/contents/file/TLtBFYUgu1W63AiEdyniNwmoWJPBngfjOVjIFT5.pdf> ดนัย ไชโยธา. (๒๕๔๓). *พัฒนาการของมนุษย์กับอารยธรรมในราชอาณาจักรไทย เล่ม ๑*. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ(เจิม), กรุงเทพมหานคร:ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, พ.ศ. ๒๕๑๒) หน้า ๙๗

กิจกรรมเรียง timeline เหตุการณ์การเสียดูดยาครั้งที่ ๑

พ.ศ. ๒๕๕๕

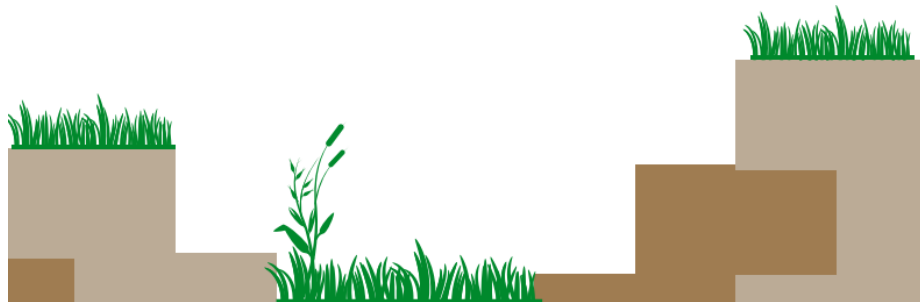

พ.ศ. ๒๕๕๖

ใบกิจกรรม อิฐเก่าเล่าเรื่อง

คำชี้แจง : ให้นักเรียนตั้งคำถาม และตอบคำถามนั้นลงในอิฐแต่ละก้อน โดยเลือกว่าจะเขียนคำตอบไว้ที่อิฐก้อนใดและให้ใส่หมายเลขคำถามไว้ที่อิฐแต่ละก้อน

ใบกิจกรรม อิฐเก่าเล่าเรื่อง

๑. ให้แต่ละกลุ่มตั้งคำถามพร้อมคำตอบ
กลุ่มละ ๕ ข้อ
๒. เขียนหมายเลข ๑-๑๐
ตรงช่องใดก็ได้ในใบกิจกรรม

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ເລຂະ

สาเหตุของการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ ว่าให้แง่คิด หรือบทเรียนแก่คนไทยในปัจจุบันได้อย่างไรบ้าง

เกิดขึ้นเพราะความแตกสามัคคีกันภายในกรุงศรีอยุธยา ทำให้อยุธยาอ่อนแอลง ประกอบกับต้องกลศึกของพม่าที่ล่อลวงพระยาจักรีให้เป็นไส้ศึก ทำให้การป้องกันกรุงศรีอยุธยาล้มเหลวและอ่อนแอลงไปจนกองทัพของหงสาวดีสามารถตีกรุงศรีอยุธยาได้เป็นผลสำเร็จ และในปัจจุบันความสามัคคียังคงเป็นสิ่งสำคัญในการปกป้องบ้านเมือง ควรดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท และมีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง การกอบกู้กรุงศรีอยุธยา
ครั้งที่ ๑

สิ่งที่ต้องเตรียม

- ใบกิจกรรม “ไทม์ไลน์กอบกู้เอกราชกรุงศรีอยุธยา”
- ใบความรู้ เรื่อง การกอบกู้เอกราชของกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)